RABHADH

An bhileog seo a chur ar ais le do fhreagarleabhar - sin nó caillfear marcanna.

M.58AT

An Roinn Oideachais agus Eolaíochta

Scrúdú na hArdteistiméireachta 2000

DÉ CÉADAOIN 21 MEITHEAMH, 9.30 – 12.00

EACNAMAÍOCHT - GNÁTHLEIBHÉAL

ROINN A (100 MARC)

Scrúduimhir

<u>RABHADH</u>

An bhileog seo a chur ar ais le do fhreagarleabhar - sin nó caillfear marcanna.

ROINN A (100 MARC)

Freagair do rogha **<u>sé cheist</u>**:

1. An **'Toisc Táirgeachta'** agus an **'Íocaíocht as an Toisc'** a chur sa bhosca cuí laistíos:

<u>Tosic Táirgeachta</u>		**<u>Íocaíocht</u>**
Talamh	⟷	
	⟷	Tuarastail
	⟷	Ús
Fiontar	⟷	

(16 marc)

2. Céard is brí le **'caiteachas caipitil'** i mBuiséad an Rialtais?

____

____

Tabhair sampla <u>AMHÁIN</u> de chaiteachas den tsórt seo ag an Roinn Oideachais agus Eolaíochta.

____

(16 marc)

3. Céard is brí le **'Earra Ionaid'** <u>agus</u> le **'Earra Comhlántach'**?

____

____

____

(16 marc)

4. Céard é an teolas eacnamaíoch a thugann siad seo a leanas dúinn?

(i) An C.P.I. ____

(ii) Clár na Dífhostaíochta Beo ____________________________________

(16 marc)

5. Abair cé acu **SEASTA** nó **ATHRAITHEACH** atá na costaisí seo faoi seach:

Cíos... __________________________

Amhábhair.. __________________________

Tuarastail (oibrithe monarchan).......... __________________________

Rátaí ar Fhoirgnimh............................ __________________________

(16 marc)

6. Luaigh <u>CEITHRE</u> saintréithe atá ag structúr margaidh atá **<u>Iomaíoch go Neamhfhoirfe.</u>**

____

____

____

____

(17 marc)

7. Líon na bearnaí ins na habairtí seo:

Dar le dlí an éilimh, nuair a mhéadaíonn an praghas, bíonn an méid ar éileamh ag

_____________. Is earraí _____________________________________ na hearraí a

chomhlíonann an dlí seo. Is earraí _________________________ iad na hearraí ná

comhlíonann an dlí seo.

(17 marc)

8. Mínigh go hachomair 'Áirgiúlacht Theorannach'.

____

____

Má bhíonn 80 util mar áirgiúlacht iomlán ag tomhaltóir as 10 n-aonad de tháirge áirithe, agus 86 util as 11 aonad ídithe, cén áirgiúlacht theorannach atá ag an 11ú aonad (in util)?

____

(17 marc)

9. Tá fás an-ard ar gheilleagar na hÉireann le blianta beaga anuas. Mínigh céard is brí le “fás ar gheilleagar”?

____

____

____

(17 marc)

M. 58T

An Roinn Oideachais agus Eolaíochta

Scrúdú na hArdteistiméireachta, 2000

EACNAMAÍOCHT – GNÁTHLEIBHÉAL

400 marc

DÉ CÉADAOIN, 21 MEITHEAMH, MAIDIN 9.30 - 12.00

Freagair SÉ CHEIST as Roinn A agus CEITHRE CHEIST as Roinn B. Beidh marcanna le gnóthú as ábhar na bhfreagraí a bheith soiléir agus cruinn agus in ord.

ROINN A (100 marc)

Tá an Roinn seo ar bhileog faoi leith agus spás dos na freagraí uirthi. **Ba cheart an bhileog in iomláine a thabhairt ar ais le do fhreagarleabhar ag deire an srúdaithe**.

ROINN B (300 marc)

CEITHRE cheist a fhreagairt. Tá an líon chéanna marcanna (.i.75) acu uilig. Tabhair faoi deara go bhfuil fo-chodanna ins na ceisteanna.

<u>ROINN B</u> (300 marc)

1. Léirítear anseo cothromaíocht fhadtréimhseach comhlachta, i margadh atá in **'Iomaíocht Fhoirfe'**.

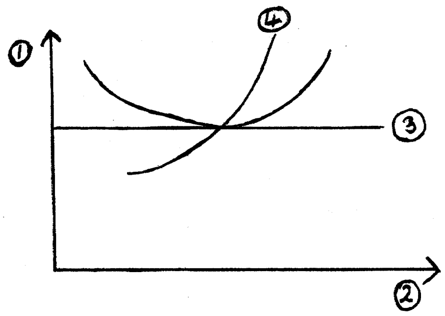

MÉANCHOSTAS

(a) **(i)** Cuir cóip den léaráid sa fhreagarleabhar. Cuir lipéidí soiléire ar na línte uimh. 1 go dtí 4.

(ii) Taispeáin ar do léaráid:

- cothromaíocht aschuir na comhlachta (lipéad Q).
- méanchostas táirgeachta ar an aschur seo (lipéad C).
- an praghas a dháilfear ar an aschur seo (lipéad P).

(iii) Cé acu brabús normálta nó brabús mínormálta atá á léiriú anseo? Mínigh é seo, le tagairt don léaráid lastuas.

(30 marc)

(b) Déan comparáid idir **<u>Iomaíocht Fhoirfe</u>** agus **<u>Monaplacht</u>** i structúir an mhargaidh maidir leis na cúinsí seo:

- líon na gcomhlachtaí i ngach <u>tionscal</u>.
- an dealramh atá ar chuar an éilimh <u>sa chomhlacht</u> i ngach structúr. (Féadann tú úsáid a bhaint as léaráidí, mas mian leat)

(20 marc)

(c) Le déanaí in Éirinn tá na comhlachtaí stáit ag dul ar threo na príobháidithe.

(i) Cén bhrí atá ag **'príobháidiú'**?

(ii) Ainmnigh comhlacht mór ar bith a príobháidíodh <u>le déanaí</u> in Éirinn.

(iii) Luaigh agus mínigh an tionchar a bheadh ag príomháidiú ar **<u>DHÁ CHEANN</u>** díobh seo: (<u>POINTE AMHÁIN I NGACH CÁS</u>)

- ar an chomhlacht príobháidithe
- ar thomhaltóirí an táirge nó na seirbhíse
- ar na fostaithe sa chomhlacht príobháidithe.

(25 marc)

[75 mharc]

2. **(a)** Is iad seo na nithe a athraíonn cuar an éilimh:

- méadú ar ioncam tirim na dtomhaltóirí
- laghdú ar phraghas earra ionaid
- laghdú ar phraghas earra comhlántaigh.

Déan cóip den léaráid thall a chur i do fhreagarleabhar.

Tóg do rogha **<u>DHÁ</u>** thoisc díobh sin thuas agus in **<u>ngach</u>** cás:

(i) Léirigh an t-athrú i gcuar an éilimh.

(ii) Mínigh cén fáth gur athraigh an cuar sa treo atá léirithe.

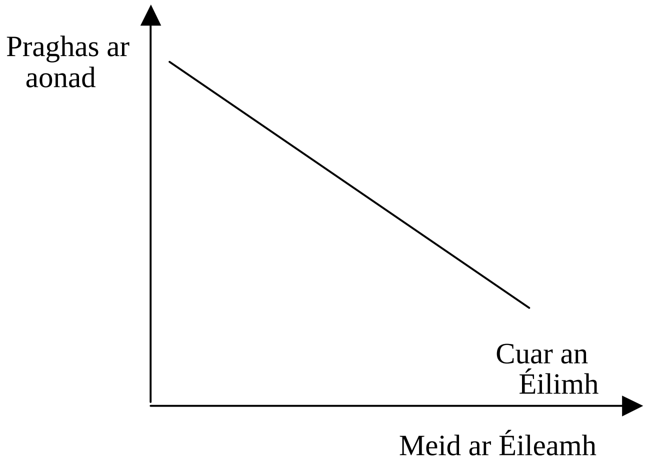

NÓTA: Tá léaráid ar leith riachtanach ins gach cás.

(20 marc)

(b) "Is eisceacht amháin iad na toitíní do Dhlí na hÁirgiúlachta Imeallaí Laghdaithe. Fosta, is earraí neamhleaisteacha iad."

(i) Mínigh cén fáth gur eisceacht iad na toitíní do Dhlí na hAirgiúlachta Imeallaí Laghdaithe.
(ii) Abair, go hachomair, céard is earra "neamhleaisteach"?
(iii) Cén fáth gurbh fhearr le rialtas cáin a leagadh ar earra neamhleaisteach seachas ar earra leaisteach?

(30 marc)

(c) Abair nach bhfuil ach dhá tháirge ag feirmeoir mairteóil agus cruithneacht. Luaigh <u>agus</u> mínigh cén tionchar a bheadh ag **<u>DHÁ CHEANN</u>** díobh seo ar **<u>SHOLÁTHAR NA CRUITHNEACHTA</u>** ón fheirm:

(i) Titeann praghasanna na mairteola as a chéile de bharr imní faoi shábháilteacht an táirge sin.
(ii) Méadú suntasach ar chostaisí an tsoláthair chruithneachta.
(iii) Laghdú ar an bharr chruithneachta de thoradh na drochaimsire.

(Féadann tú léaráidí a úsáid le gearr-mhíniú a thabhairt ar chuid (c)).

(25 marc)

[75 mharc]

3. **(a)** Luaigh <u>agus</u> mínigh **<u>DHÁ</u>** chúis le rátaí íoctha éagsúla a bheith ar jabanna éagsúla.

(20 marc)

(b) Do rogha **<u>DHÁ CHEANN</u>** díobh seo - abair cén tionchar a bhíonn acu ar **'soláthar lucht saothair'** sa gheilleagar.

- leibhéal na dtuarastal atá á thairiscint sa gheilleagar.
- gnáth-fhad na seachtaine oibre
- leibhéal an leasa shóisialaigh iníoctha do dhaoine dífhostaithe
- céatadán na ndaoine sa gheilleagar ag freastal ar oideachas tríú leibhéil.

(20 marc)

(c) Tá easnamh oibrithe in earnálacha éagsúla ag tarlú in Éirinn anois. Maidir leis an ráiteas sin, freagair **<u>DHÁ</u>** cheist díobh seo:

(i) Luaigh <u>agus</u> mínigh fáth **<u>AMHÁIN</u>** leis an easnamh seo a bheith ag tosnú.
(ii) Cén tionchar a mbeifí ag súil leis ar an leibhéal tuarastail? Mínigh do fhreagra.
(iii) Luaigh <u>agus</u> mínigh beart **<u>AMHÁIN</u>** indéanta ag an rialtas chun an cúrsa seo a chur ar mhalairt treo.

(20 marc)

(d) Cén tionchar ar chúrsaí fostaíochta a bhíonn ag infheistíocht chaipitil i gcomhlacht?

(15 mharc)

[75 mharc]

4. **(a)** Tá "mór-rath gheilleagair" ar eacnamaíocht na hÉireann faoi láthair. Luaigh agus mínigh an tionchar atá ag an tarlú seo ar **DHÁ CHEANN** díobh seo:

(i) leibhéal na dífhostaíochta in Éirinn
(ii) Comhardú na nÍocaíochtaí (ar Chuntas Reatha)
(iii) An Rannóg Reatha de Bhuiséad an Rialtais

(20 marc)

(b) Agus fás geilleagrach ar siúl, ní bhíonn an sciar comhionann chéanna den saibhreas méadaithe ag gach uile grúpa nó dream.

(i) Luaigh agus mínigh beart fiúntach **AMHÁIN** ag an Rialtas, a chuideodh leis an saibhreas a ath-dháileadh.
(ii) Luaigh buntáiste eacnamaíochta **AMHÁIN** agus míbhuntáiste eacnamaíochta **AMHÁIN** de thoradh ar an saibhreas méadaithe seo a bheith ath-dháilte go cothrom.

(20 marc)

(c) Is minic brú boilscithe san eacnamaíocht i gcomhar le rátaí arda fhás eacnamaíocht.

(i) Mínigh go hachomair cén fáth go mbeifí ag súil le hardú praghsanna nuair a bheadh mór-rath ar an eacnamaíocht.
(ii) Cad atá déanta ag an Rialtas agus ag na Páirtnéirí Sóisialta chun cabhrú le hEacnamaíocht na hÉireann an boilsciú a cheansú?

(20 marc)

(d) Luaigh agus mínigh **DHÁ** chúis atá leis an mhéadú mór ar phraghsanna tithíochta - i bhfad níos airde ná gnáth-leibhéal na bpraghsanna - in Éirinn, le déanaí.

(15 marc)
[75 mharc]

5. **(a)** Is iad na saintréithe atá ag **'airgead'** ná: Inroinnte, Inghlactha go ginearálta, Iniompraithe.

(i) Mínigh **DHÁ** thréith ag a bhfuil línte fúthu lastuas.
(ii) Abair go hachomair céard is brí le Babhtáil.
(iii) Mínigh fadhb **AMHÁIN** a bheadh ag eascair as soláthar an airgid a bheith níos mó ná an soláthar earraí agus seirbhisí sa Gheilleagar.

(25 mharc)

(b) Séard atá sa ráta úis ná 'an praghas atá ar airgead'. Má mhéadaíonn an ráta úis, luaigh agus mínigh cén tionchar a bheadh ag an tarlú úd ar na nithe seo:

(i) ar Lucht Choigilte
(ii) ar Lucht Iascachtaí
(iii) ar Lucht Easportála.

(20 marc)

(c) Beidh go leor des na ballstáit san AE ag ullmhú céim ar chéim don EURO, airgeadra singealta nua na hEorpa, gan mhoill.

(i) Luaigh agus mínigh tionchar **AMHÁIN** ag an airgeadra nua, an Euro, ar **THRÍ CHINN** díobh seo:
- ar an tionscal turasóireachta
- ar thrádáil idirnáisiúnta idir na stáit atá i gceist sa socrú
- ar chumhachtaí Bhanc Cheannais na hÉireann chun smacht a bheith acu ar rátaí úis
- ar chumas na dtomhaltóirí comparáid a dhéanamh ar phraghsanna tríd an AE.

(ii) Níl an Bhreatain ina ball den chóras EURO faoi láthair. Luaigh agus mínigh slí **AMHÁIN** ina bhféadfadh tionchar dá bharr san a bheith ar thrádáil na hÉireann.

(30 marc)
[75 mharc]

6. **(a)** Dearc go cúramach ar na figiúirí seo a bhaineann le geilleagar sa bhliain 1999:

	£.Billiún
• Allmhairí dofheicthe..…………	10
• Onnmhairí sofheicthe......................................…………	40
• Onnmhairí dofheicthe.......................................………...	8
• Allmhairí sofheicthe..………...	30

Bain úsáid as na figiúirí úd chun iad seo a ríomhadh:

(i) Comhardú na Trádála

(ii) Comhardú na Trádála Dofheicthe

(iii) Comhardú na nÍocaíochtaí (ar Chuntas Reatha)
(Léirigh i ngach cás do chuid oibre ar fad agus abair cé acu a léirítear sa fhreagra - **barrachas** nó **easnamh**).

(20 marc)

(b) Freagair do rogha **DHÁ** cheist anseo, agus bíodh míniú gairid leis na freagraí:

(i) Léirigh an difir idir onnmhairí sofheicthe agus onnmhairí dofheicthe agus luaigh sampla **AMHÁIN** i **ngach** cás.

(ii) Cén tionchar a bheadh ag laghdú na dífhostaíochta ar Chomhardú na Trádála in Éirinn?

(iii) Má ardaíonn an ráta boilscithe in Éirinn thar ráta boilscithe na bpáirtnéirí trádála, cad é an tionchar ar Chomhardú na Trádála?

(25 marc)

(c) Dar le Dlí an Bhuntáiste Chomparáidigh, is féidir le speisialtóireacht táirgeacht an domhain a mhéadú.

(i) Cén bhrí atá ag 'speisialtóireacht' i gcomhthéacs na trádála idirnáisiúnta?

(ii) Ní bhíonn bac chomh mór sin ar ghluaiseacht earraí ó thír go tír má laghdáitear na constaicí trádála. Dá thoradh san ar Éirinn, luaigh **DHÁ** bhuntáiste eacnamaíochta agus **AON** mhíbhuntáiste eacnamaíochta.

(iii) Mínigh go hachomair slí **AMHÁIN** gur féidir le tír cur isteach ar shaor-thrádáil idirnáisiúnta.

(30 marc)

[75 mharc]

7. **(a)** An fhoirmle don Ioncam Náisiúnta ná:

(Y) = C + I + G + X - M.

(i) Mínigh an chiall atá ag **gach aon cheann** des na siombail.

(ii) Tóg do rogha **DHÁ** mhír chaiteachais. Luaigh agus mínigh athrú **AMHÁIN** sa leibhéal i ngach ceann acu.

(20 marc)

(b) Luaigh **TRÍ** phríomh-chuspóir eacnamaíochta dá bhfuil ag an Rialtas.

(10 marc)

(c) Chun na cuspóirí eacnamaíochta a bhaint amach tá na húirlisí seo leanas ag an Rialtas:

- Beartas Fioscach
- Beartas Airgeadais
- Pleanáil Gheilleagair (m.sh. Páirtnéireacht 2000)

(i) Gearrnótaí a bhreacadh ar **DHÁ CHEANN** des na húirlisí úd.

(ii) Luaigh agus mínigh conas mar atá úsáid bainte ag an Rialtas as **DHÁ CHEANN** ar bith díobh seo chun a gcuspóirí a bhaint amach. (20 marc)

(d) Tá iliomad deacrachtaí ag na Tíortha Tearcfhorbartha (UDCs) d'fhonn fás geilleagrach a bhaint amach.

(i) Nóta gearr ar an slí ina bhféadfadh rialtaisí dá short úsáid a bhaint as **AON** cheann des na húirlisí eacnamaíochta úd, i gcóir mhéadú fáis.

(ii) Tabhair cuntas gearr ar **DHÁ** bheart cabhrach a bheadh indéanta ag na rialtaisí sa domhan forbartha, chun fás níos fearr a chothú ins na Tíortha Tearcfhorbartha.

(25 mharc)

[75 mharc]

8. **(a)** Tá claonadh suntasach ann le blianta beaga anuas, go bhfuil comhlachtaí ag teacht le chéile (teacht le chéile in aon mhór-chomhlacht amháin atá i gceist). Maidir leis an tarlú úd freagair na ceisteanna seo:

(i) Luaigh agus mínigh **AON** bhuntáiste eacnamaíoch **AMHÁIN** don chomhlacht atá éirithe níos mó.

(ii) Luaigh agus mínigh buntáiste eacnamaíoch **AMHÁIN** agus míbhuntáiste eacnamaíoch **AMHÁIN** don tomhaltóir.

(iii) Mínigh go hachomair tionchar eacnamaíoch **AMHÁIN** ar na fostaithe ins na comhlachtaí atá i gceist.

(30 marc)

(b) **(i)** Céard is brí le **Infreastructúr** (nó Bonneagar)? Luaigh **DHÁ SHAMPLA**, earraí nó seirbhísí, go bhfuil baint acu le gnáth-chiall an infreastructúir.

(ii) Fáth **AMHÁIN**, dar leat, go bhfuil tábhacht chomh mór sin ag an infreastructúr do dhul chun cinn an gheilleagair.

(iii) Luaigh go beacht limistéar amháin d’infreastructúir na hÉireann ina bhfuil géarghá le tuilleadh infheistíochta faoi láthair; tabhair fáthanna le do rogha, go gairid.

(25 mharc)

(c) **(i)** Mínigh an bhrí atá ag **'fiontraíocht'**.

(ii) Slí **AMHÁIN**, dar leat, ina mbeadh fiúntas níos mó do gheilleagar na tíre seo ag infheistíocht ó fhoinse in Éirinn seachas ó fhoinsí thar lear.

(iii) Slí **AMHÁIN**, dar leat, ina mbeadh fiúntas níos mó do gheilleagar na tíre seo ag infheistíocht ó fhoinsí thar lear seachas ó fhoinse in Éirinn.

(20 marc)

[75 mharc]